

D'ARREU

El dia 11 de gener de 2002 es llegí a la Universitat de Perpinyà la tesi doctoral presentada per Joan Peytaví Deixona amb el títol *Antroponímia, poblament i immigració a la Catalunya moderna. De la identitat patronímica als Comtats catalans moderns (s. XVI-XVIII)*. Es tracta d'un estudi que, en el marc de la Catalunya del Nord a l'època moderna (segles XVI al XVIII), estableix com a base un corpus antroponímic, el qual s'analitza d'entrada sota el punt de vista filològic, en un moment en què els canvis polítics (annexió al regne de França) afecten l'àrea septentrional de la llengua catalana, i seguidament també sota l'angle historicodemogràfic, i posa en relleu, així, la importància de les migracions occitanes.

El tractament informàtic dels registres parroquials ha permès la construcció d'una base de dades de més de 95.000 noms de família, corresponents als cognoms dels matrimonis celebrats del 1737 al 1790, dates escollides per l'exhaustivitat dels fons disponibles.

Aquesta base, completada amb altres dades (censos, registres notariais), s'estudia en aspectes diversos: variacions ortogràfiques i fonètiques del català, intervenció dels encarregats dels registres pel que fa a la francesització dels cognoms, etc. Aquests noms de família testimonien, per altra banda, una identitat i expliquen la llengua, el paisatge, el poblament, la societat i la història.

A més, la llista s'ha ordenat comarca per comarca, i s'ha analitzat sota coeficients diversos que permeten d'analitzar la presència real i relativa dels cognoms i també la provenença. L'estudi repren llavors tots aquests criteris (nom, poblament, migració) per a les 210 parròquies, per a cadascuna de les quals mostra una tipologia de composició.

Aquest treball remarca l'arribada regular d'immigrants occitans, fenomen que es contempla també des del punt de vista històric a través de censos inèdits de "francesos" de 1542 i de catalans de 1553. Deixant a banda el segle XVII, estudiat en profunditat per Nadal i Giralt el 1960, l'atenció se centra en els estrangers d'aquest origen que figuren en les partides de matrimonis del segle XVIII (procedència concreta, tipologia, ritme). De fet, es tracta d'establir un estat patronímic de cada lloc durant els tres segles de l'edat moderna, en què es posa en relació nom, poblament i identitat en els Comtats catalans.

Aquesta tesi, molt completa i ben elaborada, va merèixer la màxima qualificació i els elogis del jurat.

Josep Moran i Ocerinjauregui

* * *

L'Institut National de Cartographie et de Télédétection (INCT), d'Algèria, publica un butlletí semestral especialitzat en ciències geogràfiques. El número 5 d'aquest butlletí, del mes d'abril del 2000, és un número especial dedicat a la toponímia. Les pàgines 3 a 42 d'aquest butlletí contenen 9 articles sobre aquesta matèria. A continuació en relacionem el títols i els autors: *Toponymie, normalisation et culture*, per Henri Dorion, de la universitat de Laval, Quebec Canadà; *Les écritures sur une carte*, per Atoui Brahim, de l'INCT; *A survey of Nubian place-names*, per Herman Bell, de la universitat de Cambridge, Gran Bretanya; *Realisation d'une base de données toponymiques*, per Atoui Brahim, Chemaa B. i Brahimi Moulay M'hamed, tots tres de l'INCT; *L'apport de la recherche onomastique à la gestion de noms géographiques*, per

Henri Dorion, de la universitat de Laval, Quebec, Canadà; *Toponymie algérienne: transcription latine, passif historique et question de normalisation*, per Farid Benramdane, de la universitat de Mostagenem, Algèria; *La toponymie et sa dimension historique en Algérie: étude de cas*, per Saddek Benkada; *Toponymie et colonisation française en Algérie*, per Atoui Brahim, de l'INCT; i *Découpage administratif de l'Algérie: pour une expression géographique*, per Abdelaziz Medjrab. Les pàgines 43 a 58 contenen una bibliografia relativa a la toponímia en general i a la toponímia d'Algèria en particular amb unes 350 fitxes diverses de llibres i d'articles de revistes. A les pàgines 59 a 64 hi ha un repertori de 30 revistes i butlletins de toponímia i onomàstica: 4 d'Alemanya, 4 de Suècia, 3 de Bèlgica, 3 del Canadà, 2 de la Gran Bretanya, 2 de Noruega i 1 de cadascun del països següents: Àfrica del Sud, Astúries, Catalunya (el nostre butlletí interior), Estats Units, França, Grècia, Irlanda del Nord, Itàlia, Polònia, Romania i Txèquia. A les pàgines 65 a 67 hi ha una llista de 42 adreces *web* de diferents països, relatives a la toponímia. I, finalment, a la pàgina 73 hi ha un resum de la reunió del Grup d'Experts de les Nacions Unides sobre els noms geogràfics, que va tenir lloc a Nova York del 17 al 28 de gener del 2000.

* * *

Cap a finals del propassat any la Universitat Jaume I va publicar un llibre sobre la toponímia del terme municipal de Puertomingalvo, que, tot i pertànyer a un altre domini lingüístic, és interessant per tal com recull molta toponímia de frontera, en bona part manlleus del català. Cal dir que el terme municipal d'aquesta localitat aragonesa afronta amb el terme municipal de Vistabella del Maestrat (Alcalatén), ja de parla catalana. El nostre consoci i professor de la Universitat Jaume I Lluís Gimeno Beti n'ha fet el pròleg. Esperem que en un proper número del nostre butlletí interior podrem publicar-ne la recensió corresponent.

* * *

Ens referim a la revista "Golany", editada per l'Ajuntament de Sant Miquel de Campmajor i a la seva secció anomenada "Conèixer la Vall". En el número 7 (primer semestre del 2000) es va iniciar un treball de recollida de topònims, que va continuar en el número 8 (segon semestre del 2000). D'això en vam parlar en aquest butlletí interior, en el número LXXXI (març del 2000, pàgina 83) i en el número 85 (juny del 2001, pàgina 76), respectivament. Hem rebut els números 9 (primer semestre del 2001) i 10 (segon semestre del 2001) d'aquella revista i ens ha agradat molt de veure que el treball de recollida de topònims hi té continuïtat. El sector estudiat en el número 9, de prop de 3 quilòmetres quadrats, és a la part nord del terme, a l'entorn de la confluència del riu Ser amb la riera de Sant Miquel; aquest sector té com a topònims més importants l'ermita de Loreto, el castell de Roca, casa forta dels segles XIII-XIV, i la Cademont, casa l'arxiu familiar de la qual es remunta al segle XIII; el recull consta de 52 topònims. El sector estudiat en el número 10, també de prop de 3 quilòmetres quadrats, és a la part nord-est del terme i té com a topònims més importants el collet de Guixerres, per on passa el camí que comunica Sant Miquel de Campmajor amb Serinyà i Porqueres, la casa de Guixerres, una de les masies més antigues del terme i habitada fins al 1972, i ca n'Oliveres, una altra masia antiga; el recull consta de 20 topònims. Com en els números anteriors, cada topònim va acompanyat d'una petita descripció i d'un número que permet situar-lo en les còpies d'aquests sectors del mapa a escala 1:5.000 de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, còpies que també figuren en els treballs. Ens alegrem de la continuïtat d'aquesta recerca i desitgem als seus promotors que puguim completar la recollida toponímica de tot el terme municipal.

* * *

El Museu de Belles Arts de Castellò de la Plana programa cada any un cicle de conferències

sobre temes diversos. La conferència corresponent al mes d'abril d'enguany serà feta pel nostre consoci i membre de la Junta Directiva de la Societat d'Onomàstica Lluís Gimeno Betí i tractarà en termes generals sobre la problemàtica dels noms propis (punts de vista ortogràfics, de normalització, recull de topònims, etc.).

* * *

LA TOPONÍMIA A L'ENSENYAMENT SECUNDARI

L'IES Àlvaro Falomir d'Almassora a la Plana Alta (País Valencià) el curs 2001-02 incorpora la toponímia an el Programa Educatiu. Entre els objectius s'ha plantejat que l'alumnat conega els principals noms de les partides, camins i altres llocs singulars del terme, que reconega i estime aquestes denominacions com a part de la cultura del seu poble. Els materials utilitzats són, el fullet d'Almassora, de la Col·lecció de Toponímia dels Pobles Valencians realitzat per Jesús Bernat Agut i editat per la Generalitat Valenciana, i els mapes muts dissenyats pel Servei de Normalització Lingüística d'Almassora. Les activitats les han preparades els departaments de Valencià, Espanyol, Ciències Naturals i Geografia i Història de l'institut i enfoquen la toponímia des de diferents disciplines. Entre les activitats pràctiques, destaca l'eixida al terme durant les Jornades Culturals del centre per tal de recórrer l'arquitectura de l'aigua en la partida de l'Horta.

* * *

A la Universitat Jaume I ha començat un treball de recollida de la toponímia municipal del terme d'Onda (Plana Baixa) a càrrec de dues persones: l'una és estudiant de tercer cicle i l'altra és un professor de la mateixa universitat. El treball és dirigit pel nostre consoci i també professor d'aquella universitat Lluís Gimeno Betí.

* * *

REULLS EN CURS DE CONFECCIÓ

Al Camp de Tarragona, s'estan preparant els reculls d'onomàstica dels termes municipals següents:

A l'Alt Camp: els Garidells, per Josep Veciana Aguadé; Valls, per Miquel S. Jassans, i Vilardona per Josep Santesmases Ollé.

Al Baix Camp: l'Argentera, per Enric Prats Auqué; Coldejou (ja llest, esperant publicació) per Miquel S. Jassans; Duesaigües, per Miquel S. Jassans; Montbrió del Camp, per Fina Anglès Soronelles i Gemma Alegria; Pratdip, per Josep Coll Casadó, i la Selva del Camp, per un equip dirigit per Josep M.T. Grau Pujol.

Al Tarragonès: Tarragona (ruralia), per un equip dirigit per M. Teresa Montaña Martí, i Torredembarra, per Carme Miquel.